

כא לא־הָבִיט אֶזְרוֹן בְּיַעֲקֹב וְלֹא־רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ וְתִרְוַעַת מִלֶּךְ בּוֹ:

הולדות ובית אהרן והנוספות

[כא] ר"ה לכו, סיפרי בהעלתך פ"ג, שמע"ר פ"ג ג, אליהו רבה שם, שו"ע פפ"א, אהר"י ר"ב, ח"ב ק"ב, ח"ג ר"י: לל: רמז: רפ"א, ח"י לל: נל: פס"ג.

שפתי חכמים

9 באוניות שלהם, לשון און:

רש"י

ר"י ש, כמו אויב סרף (מהלל עד ים) כמו סרף, וכן ויעט סרף (שם י ג), המהלל ומנצח את הגזל, ואומר אל חירא כי לא תענט, שלום יהיה לך, מרגז הוא להקדוש ברוך הוא, ואין לומר סרף שם דבר, שאם כן, היה נקוד בפסח קטן, וטעמו למעלה, אבל לפי שהוא לשון פעל, הוא נקוד קמץ קטן, וטעמו למטה: (כא) לא הביט און ביעקב וגו'. כמרגזו. דבר אחר, אחרי פשוטו הוא נדרש מדרש נאה, לא הביט הקדוש ברוך הוא און שביעקב כשהן עוזרין על דבריו, אינו מדקדק אחריהם להתנוג בזמנים 9 [באון] שלהם וטעמנו, שהן עוזרין על דמו (עיין מנחותא יד): עמל. לשון עזירה, כמו וקרה עמל (מהלל י טו), כי אפה עמל וקעם פציט (שם י יד), לפי שהעזירה היא עמל לפני המקום: ה' אלהיו עמו. אפילו מכעיסין וממרים לפניו, אינו זו מתוכן:

ותרועת מלך בו. לשון סבה ורעות, כמו רעה דוד (ש"ב טו לז), אהב דוד, ויחנה למרעהו (שופטים טו ו), וכן מרגז אונקלוס וקטינים מלפיהן פיניהון:

למה טעמו פ"א

(יג) זכור

לאברהם. אם עזרו על עשרת הדורות, אברהם אביהם נתנסה בעשר נסיונות ועדיין לא קבל שכרו תנהו לו וינחו עשר בעשר (שמו"ר מד ד): לאברהם היצחק וישראל. אם לשריפה הם, זכור לאברהם שמסר עצמו להשרף עליך באור כשדים, אם להריגה זכור ליחזק שפוט נארו לעקידה, אם לגלות, זכור ליעקב שגלה למצרים (שמו"ר סג ה), ואם אינך נולדו בזכותו, מה אמה אומר לי ואתעשה אותך לגוי גדול (פסוק י), ואם כסא של שלש רגלים אינו עומד לפניך בשעת כעסך, קל וחומר לכסא של רגל אחד" (ברכות ג): אשר נשבעת להם בך. לא נשבעת להם בדבר שהוא בלה, לא בשמים ולא בארץ לא בהרים ולא בגבעות, אלא בך, שאתה קיים ושבעתך קיימת לעולם שנאמר (בראשית כב טו) פי נשבעתי נאם ה', וליחזק נאמר (שם יו ג) והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך, וליעקב נאמר (שם לה יא) אני אל שדי פרה ורבה, נשבע לו באל שדי (ברכות שם, שמו"ר סג י):

מלאך ה' הלאה 484

סימן ד

(תרע"א)

שבִּלְשַׁבֵּת הַגִּזִּית. וּשְׁפִטוּ אֶת הָעַם מִשִּׁפְט צֶדֶק, שִׁיחִיו מִשִּׁין אֶת הָעַם לְכַף צֶדֶק. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שְׁלוֹם, שִׁיחִיו מִשִּׁין וּמִלְמַדִּין עֲלֵיהֶם זְכוּת לַפְּנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִמִּי אֲתָה לַמִּד. מִגְּדַעוֹן בְּהַיּוֹאֵשׁ, שִׁבְיָמִיו הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּצָרָה, וְהָיָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִבְּקוֹשׁ אָדָם שִׁיִּלְמַד עֲלֵיהֶם זְכוּת וְלֹא הָיָה מוֹצֵא, שֶׁהָיָה הַדּוֹר דֵּל בְּמִצְוֹת וּבְמַעֲשִׂים. כִּיּוֹן שֶׁנִּמְצָא זְכוּת בְּגַדַעוֹן, שֶׁלֵּמַד עֲלֵיהֶם זְכוּת, מִיָּד נִגְלָה עֲלֵיהֶם מִלְאָךְ, שֶׁנֶּאֱמַר, וַיָּבֵא אֱלֹהֵי מִלְאָךְ ה', וַיֹּאמֶר לוֹ, לֵךְ בְּכַתֵּךְ זֶה (שׁוֹפְטִים ו יד), בְּכַתֵּךְ זְכוּת שֶׁלֵּמַדְתָּ עַל בְּנֵי הָאָדָם, וּשְׁפִטוּ אֶת הָעַם מִשִּׁפְט צֶדֶק, שִׁיחִיו מִלְמַדִּין זְכוּת עַל הַדּוֹר:

יב וירא

אֱלֹהֵי מִלְאָךְ יְהוָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְהוָה עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי גִדְעוֹן בִּי אֲדֹנָי וַיֵּשׁ יְהוָה עִמָּנוּ וְלָמָּה מִצָּאתָנוּ כָּל־זֹאת וְאֵיךְ כָּל־נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר סִפְרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֵעֵלָנוּ יְהוָה וְעַתָּה נִמְשָׁנוּ יְהוָה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף־מִדְיָן: ה' וַיִּפֶן אֱלֹהֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר לֵךְ בְּכַתֵּךְ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכַּף מִדְיָן הֲלֹא שְׁלַחְתִּיךָ:

מ"ב
מ"ב

מ"ב
מ"ב

אסתר ד

והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה: ד ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויועק זעקה גדולה ומרה: ויבוא עד לפני שער המלך פי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק: ובכל מדינה ומדינה מקום אשר דבר המלך ורתו מגיע אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים: ותבואינה ותבואנה קרי נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד ותשלח בנדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו מעליו ולא קבל: ותקרא אסתר להתך מסריסי המלך אשר העמיד לפניה ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה:

קיצור אלשיך
ובכי ומספד או שלח לאסתר ע"י התך שתבא אל המלך וע"י יושעו ישראל אחר שביבתם כאשר נבאר הלאה (ה) והבאנה נערות אסתר ויגידו לאסתר כי מרדכי הולך ברחובות העיר בלבוש שק וצנועק ומרה ותתחלחל מאד ותשלח בנדים להלביש את מרדכי למעלה על השק או להסיר השק מעליו. בכרי שיוכל לבא לשער המלך לרבר עמו. ולא קבל מרדכי את הכנדים ולא הסיר השק מעליו. וכיון שראה אסתר כי לא תוכל לדבר עם מרדכי ע"כ

מדרש רבה אסתר פ"ח (ד. ה.)

הדברים לדעת מה זה ועל מה זה אמרה לו לך אמר לו מימיהם של ישראל לא באו לצרקה כזאת, שמא כפרו ישראל (שמות טו ב) בזה אלי ואנוהו, ושמא כפרו בלוחות דכתיב כהן (שם לב טו) מזה ומזה הם כתבים.

שמא לא ימצא האדם בפועל את היתרון המוסרי שלנו עכשיו, נאמר לו: כשתבקש בכללות האומה בודאי תמצא, ולא עוד שאין הדבר תלוי על-פי הצדק שבפועל, שישנם כמה דברים המונעים ומעכבים אותו להופיע בגלוי, כ"אם על-פי כשרון הצדק הגנוז בכח בכלל האומה, והכשרון הזה הוא כל-כך גדול ונשגב, עד שהוא עולה למרום הצדק האלהי, וחפץ דוקא בצדק עולמיים! מובן הדבר שמעלה אדירה כזאת בעיקה הטבע, מזכות אבות, משורש הגזע, אי אפשר שלא תגדר עמה, כל זמן שלא יצאה אל הפועל גם כמה חולשות ורפינות, כטבע כל כח גאוני שמאבד איזה כחות צדדיים מדי גדלו.

אקבי ה' 1630
37

ועתה קומי ובקשי רחמים מאת

הקדוש ברוך הוא, וכאי לפני המלך והתחנני על עמך ועל מולדתך.

ו (ד. ה.) כי אם החרש תחרישי, אם תשתקי עכשו שלא ללמד סנגוריא על אמתך, סופך לשתק לעתיד לבא ואין לך פתחון פה, למה, שאת יכולה לעשות טובה בימך ולא עשית. ומה את סבורה שהקדוש ברוך הוא מניח את ישראל, מכל מקום מעמיד להם

גואל, הדא הוא דכתיב רוח והצלה יעמוד ליהודים במקום אחר.

ז (ד. טו) ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי. אמרה לו (ד. טז) לך פנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים. אלו הן שלשה עשר, וארבעה עשר וחמשה עשר בניסן. שלח לה והרי בהם יום ראשון של פסח. אמרה לו זקן שבישראל למה הוא פסח. מיד שמע מרדכי והודה לדבריה, הדא הוא דכתיב (ד. יז) ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהו עליו אסתר. תמן אמרין שהעביר יום טוב של פסח בתענית.

כא

כל חשק עבודה, שמחת מצוה, התמדת תורה, ברוך חרושים והתנוצצות רוח הקודש בלב השרידים אשר ד' קורא, כונת התפלה ואור שלהבתה, כל אלה, ותולדות הנשמות בשלמותן, בכללותן ותמותן, מוכרחים הם להפגם ע"י הכנסת יסוד פירוד בכללות כנסת ישראל, חלילה, אוהבי ד' ויראיו באמת והושבי שמר הם הם העומדים בנגוד לסבול כל צער ועלבון מכל צד ועבר, ולעמד הכן נגד כל כחות עליונים ותחתונים יחפצים לבלע נחלת ד' ולהפריד את האומה האזודית, היחידה במלא עולמים, הם הם בני כנסת ישראל שהאם רובצת עליהם, "מתצודי חקלא" הבאים בסוד ד', ת"ה האמתיים המרבים שלום בעולם, ומשימים ומטילין שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, בהוציאם מן הכח אל הפועל את אור הקודש הגנוז בכל אישי האומה, בכל אשר בשם ישראל יכנה, ובפרט בכל אשר ישא את דגל תקות האומה וחפץ חתימה, את חותם אהבת ארץ אשר עיני ד' בה, וחבת ציון וירושלים על לבו חקוקה, באיזו צורה ואיזו הסברה שתהיה.

מ/א-א 48 38